

Lieta Nr. A420222023, SKA-55/2026

Administratīvo lietu departaments

Latvijas Republikas Senāts

SPRIEDUMS

Rīgā 2026.gada 24.martā

Senāts šādā sastāvā: senatore referente Vēsma Kakste, senatores Dzintra Amerika un Indra Meldere

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz zvērināta advokāta Āra Boča pieteikumu par pienākuma uzlikšanu Iekšlietu ministrijas Informācijas centram izsniegt 2023.gada 13.jūlija iesniegumā pieprasīto informāciju, sakarā ar Iekšlietu ministrijas Informācijas centra kasācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2024.gada 9.aprīļa spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicējs zvērināts advokāts Āris Bočs 2023.gada 13.jūlijā vērsās ar iesniegumu Iekšlietu ministrijas Informācijas centrā (turpmāk – centrs), lūdzot sniegt ziņas, kad un kādi kriminālprocesa Nr. 11815004019 virzītāji, norādot pilnu amata nosaukumu, vārdu un uzvārdu, ir reģistrēti centra uzturētajā Kriminālprocesa informācijas sistēmā (turpmāk – informācijas sistēma). Iesniegumā norādīts, ka pieteicējs šo informāciju pieprasa, realizējot sava klienta /Persona A/ (šobrīd /Uzvārds/) aizstāvību Rīgas rajona tiesā, ar mērķi novērtēt attiecīgo amatpersonu darbību kriminālprocesā pierādījumu iegūšanā, fiksēšanā un nostiprināšanā.

Centrs 2023.gada 18.jūlija atbildē uz iesniegumu informēja pieteicēju, ka atbilstoši Ministru kabineta 2010.gada 14.septembra noteikumiem Nr. 850 „Kriminālprocesa informācijas sistēmas noteikumi” (turpmāk – Informācijas sistēmas noteikumi) vispārpieejamas ziņas par kriminālprocesu ir pieejamas tikai sistēmas lietotājiem, un pieteicēja iesniegums nodots izpildei Rīgas tiesas apgabala prokuratūrai.

Nepiekrītot centra atbildei, pieteicējs to apstrīdēja centra priekšniekam, kurš 2023.gada 2.augusta atbildē norādīja, ka centra rīcība, pārsūtot pieteicēja iesniegumu izskatīšanai citai iestādei, ir procesuāla darbība, kurai trūkst galīgā noregulējuma rakstura. Centram normatīvajos aktos nav dots pilnvarojums izsniegt no informācijas sistēmas ziņas par procesa virzītājiem. Pieteicēja iesnieguma izskatīšana ietilpst procesa virzītāja – Rīgas tiesas apgabala prokuratūras – kompetencē, tādēļ centrs, pamatojoties uz Iesniegumu likuma 4.panta pirmo daļu, nodeva iesniegumu izpildei prokuratūrai.

[2] Pieteicējs vērsās administratīvajā tiesā ar pieteikumu, kurā lūdza atcelt centra priekšnieka 2023.gada 2.augusta atbildi, uzlikt pienākumu centram sniegt atbildi pēc būtības uz pieteicēja 2023.gada 13.jūlija iesniegumu un noteikt, ka spriedums izpildāms nekavējoties.

Administratīvās rajona tiesas tiesnesis ierosināja lietu par pienākuma uzlikšanu centram izsniegt pieteicēja 2023.gada 13.jūlija iesniegumā pieprasīto informāciju.

[3] Administratīvā rajona tiesa 2024.gada 9.aprīļa spriedumā pieteikumu apmierināja un uzlika pienākumu centram izsniegt pieteicēja 2023.gada 13.jūlija iesniegumā pieprasīto informāciju.

Par minēto spriedumu centrs iesniedza kasācijas sūdzību.

[4] Sagatavojot lietu izskatīšanai kasācijas kārtībā, Senātam radās šaubas par pieteikuma pieļaujamību izskatīšanai tiesā administratīvā procesa kārtībā, tāpēc Senāts lūdza procesa dalībniekus sniegt viedokli par to.

Pieteicējs sniedza viedokli, ka pieteikums ir izskatāms administratīvā procesa kārtībā. Savukārt centrs norādīja, ka šāds pieteikums nav pakļauts administratīvās tiesas kontrolei, un tiesvedība lietā ir izbeidzama.

Motīvu daļa

[5] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 1.punktam tiesnesis atsakās pieņemt pieteikumu, ja lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā. Savukārt, ja tiesa jau ierosinātas tiesvedības gadījumā konstatē, ka lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā, tā saskaņā ar minētā likuma 282.panta 1.punktu izbeidz tiesvedību lietā. Tādējādi tas, ka lieta ir izskatāma administratīvā procesa kārtībā, ir viens no obligātiem priekšnoteikumiem pieteikuma pieļaujamībai un, tam iztrūkstot, lieta nav izskatāma pēc būtības.

Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 348.panta pirmās daļas 3.punktam kasācijas instances tiesa, izskatījusi lietu, var atcelt spriedumu un izbeigt tiesvedību, ja apelācijas instances tiesa nav ievērojusi 282.panta noteikumus. Līdz ar to arī Senāts šaubu gadījumā var pārbaudīt, vai lieta ir izskatāma administratīvā procesa kārtībā.

[6] Izskatāmajā lietā pieteicējs kā zvērināts advokāts, īstenojot klienta tiesības uz aizstāvību, ir vērsies centrā ar informācijas pieprasījumu par procesa virzītājiem konkrētā tobrīd notiekošā kriminālprocesā.

Administratīvā rajona tiesa ir uzskatījusi, ka šāds pieteikums ir izskatāms atbilstoši Informācijas atklātības likuma normām, proti, administratīvā procesa kārtībā. Senāts šādam secinājumam nevar piekrist.

[7] Kriminālprocesa likuma 27.pants noteic, ka procesa virzītājs kā konkrētajā brīdī kriminālprocesu vadošā persona īsteno visas kriminālprocesa virzībai nepieciešamās darbības un pieņem lēmumus. Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 327.panta septīto daļu ziņas par procesa virzītāju reģistrē informācijas sistēmā. To savukārt konkrētāk regulē Informācijas sistēmas noteikumi, kuru 11.3.apakšpunkts paredz, ka informācijas sistēmā iekļauj ziņas par procesa virzītāju, bet atbilstoši noteikumu 4.punktam informācijas sistēmā iekļauj ziņas, kuras pamato procesuālie dokumenti.

No minētajām tiesību normām izriet, ka informācija par procesa virzītājiem kriminālprocesā ir tāda, kura pastāv uz konkrētu procesuālu dokumentu pamata, un tikai papildus tiek reģistrēta arī informācijas sistēmā. Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 374.panta pirmo daļu no kriminālprocesa uzsākšanas brīža visus ar šo procesu saistītos dokumentus glabā vienkopus krimināllietā. Līdz ar to, lai gan pieteicējs konstanti norādījis, ka informācija par kriminālprocesa virzītājiem ir izsniedzama tieši no informācijas sistēmas un viedoklī par strīda pakļautību administratīvajai tiesai nepiekrīt, ka tā būtu iegūstama no krimināllietas materiāliem, informācija par procesa virzītājiem kriminālprocesā neapšaubāmi ir tāda, kura neatkarīgi no tās reģistrēšanas fakta informācijas sistēmā ir atrodama krimināllietas materiālos. Proti, tā ir tāda informācija, kura informācijas sistēmā tiek reģistrēta tikai tad, ja to pamato konkrēti procesuāli dokumenti krimināllietā. Šī informācija nevar pastāvēt ārpus krimināllietas – tikai informācijas sistēmā. Faktu, ka informācija par procesa virzītājiem vispār ir atrodama lietā, nemaina arī pieteicēja norādes par to, ka šī informācija nav atrodama vienkopus un var būt pierakstīta grūti salasāmā rokrakstā. Tāpat to nemaina pieteicēja iebildes, ka no lietas materiāliem nav iespējams pārbaudīt, vai darbības kriminālprocesā veikusi tam pilnvarotā amatpersona. Tā kā ziņām informācijas sistēmā jābalstās uz procesuāliem dokumentiem, nav pamata uzskatīt, ka sistēmā reģistrētās ziņas varētu atšķirties no lietā esošajām.

Tādējādi pēc būtības pieteicējs ir vēlējis iegūt tādu informāciju, kura ir konkrētās krimināllietas materiālos. Kā izriet no pieteicēja 2023.gada 13.jūlija iesnieguma, pieteicējam šī informācija bija nepieciešama, lai novērtētu procesa virzītāju darbības kriminālprocesā, sagatavojoties klienta aizstāvībai tiesas procesā. Proti, tādēļ, lai īstenotu personas, kurai ir tiesības uz aizstāvību, procesuālās tiesības ar mērķi risināt jautājumus, kas skar tās intereses konkrētajā lietā.

[8] Senāta judikatūrā ir atzīts, ka gadījumā, kad procesa dalībnieks vēlas saņemt informāciju no lietas materiāliem, tas īsteno savas procesuālās tiesības iepazīties ar lietas materiāliem. Līdz ar to šādā gadījumā ir piemērojamas attiecīgās lietas izskatīšanu regulējošās procesuālās tiesību normas, un jautājums par iespēju iepazīties ar lietas materiāliem risināms attiecīgās lietas ietvaros, proti, šis jautājums nav risināms ar atsevišķu pieteikumu administratīvajā tiesā. Citādi ir gadījumā, ja procesa dalībnieks vēlas iegūt informāciju, kas nav iekļauta lietas materiālos, bet kas procesa dalībniekam varētu būt nepieciešama interešu nodrošināšanai lietā (*Senāta 2017.gada 20.janvāra kopsēdes lēmuma lietā Nr. SKA-172/2017, 670015715, 7.punkts, 2021.gada 29.janvāra sprieduma lietā Nr. SKA-159/2021, [ECLI:LV:AT:2021:0129.A420258118.9.S](#), 8.punkts*).

Īsāk sakot, ciktāl strīds ir par procesa dalībnieka tiesībām iepazīties ar lietas materiālos esošu informāciju, šāds strīds nav aplūkojams Informācijas atklātības likuma kontekstā.

[9] Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 86.pantu aizstāvim (proti, pieteicējam) ir visas tiesības, kādas ir viņa aizstāvamajai personai attiecīgajā procesā, tostarp tiesības noteiktā apjomā iepazīties ar attiecīgās krimināllietas materiāliem. Atbilstoši šā likuma 375.panta pirmajai daļai pirmstiesas kriminālprocesa laikā krimināllietā esošie materiāli ir izmeklēšanas noslēpums un ar tiem drīkst iepazīties amatpersonas, kuras veic kriminālprocesu, kā arī personas, kurām minētās amatpersonas attiecīgos materiālus uzrāda šajā likumā paredzētajā kārtībā. Savukārt Kriminālprocesa likuma 451.pantā noteikta kārtība, kādā realizējamās aizstāvja tiesības iepazīties ar lietas materiāliem tiesvedības procesā.

No minētajām tiesību normām skaidri izriet, ka aizstāvja tiesības uz piekļuvi lietā esošai informācijai (tostarp tādai, kas papildus reģistrēta arī kriminālprocesa ietvaros lietotā informācijas sistēmā) kriminālprocesa norises laikā ir īstenojamas atbilstoši Kriminālprocesa likuma regulējumam, par to lemjot kriminālprocesa ietvaros.

Pieteicējs viedoklī par pieteikuma pakļautību administratīvajai tiesai kļūdaini uzskata, ka viņa tiesības piekļūt strīdus informācijai ir nodrošināmas vienīgi administratīvā procesa ietvaros. Tas vien, ka kriminālprocesā procesa virzītājs (kas tobrīd bija tiesa) atteica pieteicējam šo informāciju izsniegt, nav iemesls uzskatīt, ka tādēļ tas jādara vispārīgajā informācijas pieejamības risināšanas kārtībā administratīvā procesa ceļā. Tāpat iemesls šādu strīdu risināt administratīvā kārtībā nav tas, ka pieteicēja ieskatā tādējādi tiek atklāta viņa aizstāvības taktika.

Kā jau iepriekš norādīts, to, kā lietā esošai informācijai var piekļūt, paredz Kriminālprocesa likuma regulējums. Tādējādi likumdevējs ir paredzējis kārtību, kādā persona (arī aizstāvis) var īstenot savas tiesības uzzināt krimināllietā esošo informāciju, proti, tas darāms kriminālprocesa kārtībā. Turklāt aizstāvim ir visas iespējas savus lūgumus iepazīties ar lietas materiāliem vai iegūt no lietas kādu informāciju formulēt tā, lai neatklātu aizstāvības taktiku. Nav nekāda objektīva pamata uzskatīt, ka pienācīga tiesību aizsardzība iespējama vienīgi tad, ja jautājumu par piekļuvi šādai informācijai risina administratīvā procesa kārtībā. Arī kriminālprocesa virzītāja (tostarp tiesas) lēmums par to, vai atļaut personai iepazīties ar konkrētu krimināllietā esošu informāciju, nedrīkst būt patvaļīgs. Šādam tiesību ierobežojumam jebkurā gadījumā ir jābūt objektīvi attaisnojamam un samērīgam. Ja kriminālprocesu veicošā amatpersona vai tiesa prettiesiski liedz piekļuvi tādai informācijai, kuras neizsniegšanai nav objektīva pamata, Kriminālprocesa likuma 24.nodaļas normas paredz, kādā kārtībā šādu rīcību vai nolēmumu var pārsūdzēt. Tāpat Kriminālprocesa likumā paredzēta iespēja pārsūdzēt tiesas spriedumus. Līdz ar to pieteicējs nepamatoti uzskata administratīvo procesu par vienīgo efektīvo līdzekli ziņu iegūšanai no krimināllietas.

Tā kā ziņas par procesa virzītājiem ir atrodamas krimināllietā, tiesības ar tām iepazīties ir īstenojamas atbilstoši kriminālprocesuālajam regulējumam. Kā jau iepriekš norādīts (skat. *sprieduma 8.punktu*), citādāk būtu situācijā, kad pieteicējs vēlētos iegūt tādu informāciju, ko nesatur krimināllietas materiāli, ko radījusi cita fiziska vai juridiska persona. Uz tādu situāciju tiešām attiektos pieteicēja viedoklī minētais Kriminālprocesa likuma 455.panta 1.¹daļas regulējums, un atkarībā no konkrētās situācijas – arī Informācijas atklātības likums. Līdz ar to pieteicējs pareizi norāda, ka ir iespējamās situācijas, kad advokāts var pieprasīt aizstāvībai nepieciešamās ziņas atbilstoši Kriminālprocesa likumam, un tāpat ir iespējamās situācijas, kad advokātam rodas nepieciešamība pieprasīt šī ziņas atbilstoši Informācijas atklātības likumam. Taču šis nav tas gadījums, uz kuru attiecināms Informācijas atklātības likums.

Tādējādi pirmās instances tiesa ir nepamatoti secinājusi, ka pieteicēja pieprasītā informācija bija jāsniedz atbilstoši Informācijas atklātības likumam, un attiecīgi kļūdaini pieņēmusi šo lietu izskatīšanai administratīvā procesa kārtībā. Pieteicēja pieprasītās informācijas pieejamību regulē speciālās tiesību normas – Kriminālprocesa likums.

[10] Ņemot vērā minēto, Senāts atzīst, ka pieteikums par informācijas izsniegšanu no krimināllietas materiāliem, lai īstenotu šajā kriminālprocesā iesaistītās personas tiesības uz aizstāvību, nav izskatāms administratīvā procesa kārtībā.

Līdz ar to apgabaltiesas spriedums ir atceļams un, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 282.panta 1.punktu, tiesvedība šajā lietā izbeidzama.

[11] Administratīvā procesa likuma normās nav regulēta par kasācijas sūdzību samaksātās drošības naudas atmaksāšana situācijā, kurā tiesa kļūdaini ierosinājusi un izskatījusi pēc būtības pieteikumu, kas nav pakļauts izskatīšanai administratīvā procesa kārtībā, un spriedumā norādījusi uz tā pārsūdzības iespējām. Tomēr nebūtu pieļaujams, ka kļūdainas tiesas uzskats par strīda pakļautību procesa dalībniekam rada nelabvēlīgas finansiālas sekas drošības naudas veidā. Līdz ar to konkrētajā gadījumā, pēc analogijas piemērojot Administratīvā procesa likuma 129.¹panta pirmās daļas 5.punktu (paredz, ka gadījumā, ja tiek izbeigta kasācijas tiesvedība, pamatojoties uz to, ka procesa dalībnieks ir iesniedzis kasācijas sūdzību par nolēmumu, jo ir ņēmis vērā tiesas kļūdainu norādi par nolēmuma pārsūdzības kārtību), centram ir atmaksājama drošības nauda, kas samaksāta par kasācijas sūdzības iesniegšanu.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 129.¹panta pirmās daļas 5.punktu, 282.panta 1.punktu, 348.panta pirmās daļas 3.punktu un 351.pantu, Senāts

nosprieda

atcelt Administratīvās rajona tiesas 2024.gada 9.aprīļa spriedumu un izbeigt tiesvedību lietā;

atmaksāt Iekšlietu ministrijas Informācijas centram par kasācijas sūdzību samaksāto drošības naudu 70 *euro*.

Spriedums nav pārsūdzams.

V. Kakste Dz. Amerika I. Meldere